

TEMEL KAVRAM VE KELİMELER

Bedesten(Far.): değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı tarihî çarşı

Arasta (Far):Çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu bölüm

Han (Far): Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı.

Kervan (Far):Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanları (deve, at, katır)

Saray: (Far) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı.

Kervansaray(Far): Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han

Panayır (Rum.): Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini de taşıyan büyük pazar

Ribat (Ar.) Başlangıçta; korunma, savunma gözetleme ve askeri amaçla yapılan ribatlar karakol veya ordugah olarak inşa edilmiş küçük kalelerdir. Sınırların genişlemesiyle buralar ticari amaç için kullanılmaya başlanmıştır.

Kapan: Osmanlılar döneminde yiyecek ve giyecek eşyanın toptan satıldığı yer: Unkapanı, Yağkapanı, Balkapanı gibi.

Monarşi: (Fr.) Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim, tek erklik

Otokrasi: Monarşiden farklı olarak yönetim miras yoluyla değil, kişiler tarafından ele geçirilmesiyle olur.

"Karum": Asurların pazar yerlerine verdiği addır. İlk çağda Asurlar tüccarları "Karum" adını verdikleri pazar semtlerinde toplanır ve burada ticaret yaparlardı. Bu nedenle Asur kolonilerine de "Karum" ismini vermişlerdir.

Agora (Rum) : Şehir devletlerinin ticaretinin yapıldığı kent meydanına çarşı veya Pazar yeri anlamında kullanmışlardır. Yunan klasik devrinde, sitenin yönetim, politika ve ticaret işlerini konuşmak için halkın toplandığı alan, halk meydanı

Aristokratlar: (fr) Soylu

ORTA ÇAĞ'DA SİYASİ YAPILAR

- 651 Sasani Devleti'nin yıkılması
- 711 Vizigot Krallığı'nın sona ermesi
- 1000 İslamiyet'in Hindistan'da yayılmaya başlaması
- 1054 Katolik-Ortodoks bölünmesi
- 1196 Moğol İmparatorluğu'nun kurulması
- 1215 Magna Carta (Manga Karta)
- 1227 Moğol İmparatorluğu'nun parçalanması
- 1295 İngiltere'de parlamenter sisteme geçilmesi
- 1337-1453 Yüzyıl Savaşları
- 1347-1351 Avrupa'da Veba Salgını

Kavimler göçü nedeniyle Roma İmparatorluğu 395'te Batı ve Doğu Roma olmak üzere ikiye bölündü. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Avrupa'nın sosyo-ekonomik ve toplumsal yapısında büyük değişiklikler yaşanmasına neden oldu.

Bu tarihten itibaren Germen kabileleri kendi devletlerini kurarak bugünkü Avrupa devletlerinin temellerini atmıştır. Bu durum, Avrupa'nın güçlü bir devlet otoritesinden yoksun kalmasına, büyük bir karmaşaya sürüklenmesine sebep oldu. Avrupa'da **Frank, Vizigot, Ostrogot, Sakson** gibi Germen krallıkları kurularak feodal sistemin oluşmasına neden oldu.

Orta Çağ Avrupası'nda siyasi yapıyı şekillendiren ve bu döneme damgasını vuran sistem "**feodalizm**" denir.

Feodalizm

Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılma sürecine girmesiyle kıtlık ve savaş korkusu halkın can ve mal güvenliği endişesine kapılmasına neden oldu.

Bundan sonra halk yaşadıkları bölgelerin büyük toprak sahibi lortlarına sığınmalarına neden oldu.

Feodalite Sistemi; güçlü savaş lordlarının egemen güç kabul edildiği, zayıfların kendilerini efendilerine emanet ederek karşılığında sadakatle hizmet sözü verdikleri bir toplum yapısıdır.

Bu sisteme göre siyasi güç; krala ait olup kral, siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak derebeyleriyle paylaşmıştır.

Lortlar, kendisine sığınan köylü sınıfını korumak ve topraklarına toprak katabilmek için sadık bir silahlı güce ihtiyaç duymuştur. Kendilerine sığınan halkın yetişkin erkeklerine savaş tekniklerini öğreterek profesyonel savaşçılar yetiştirmişlerdir ki buna şövalye denmiştir.

Doğu Roma (Bizans)

Doğu Roma İmparatorluğu Orta Çağ'da; Anadolu, Balkanlar, Mısır, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika coğrafyasında etkili olmuştur.

Hellenizm ve Ortodoksluk gibi kültürel bileşenler sonucu Bizans İmparatorluğu, Batı Roma İmparatorluğu'ndan farklı bir siyasi yapı hâline gelmiştir.

Roma İmparatorluğu bir çeşit cumhuriyet ile yönetilirken Bizans imparatoru gücünü tanrıdan alan otokrat bir yönetim sergilemiştir.

Bu siyasi anlayışıyla Bizans imparatorları özellikle Sasani ve Hellenistik Dönem monarşilerinden etkilenmiştir.

Orta Çağ boyunca varlığını sürdüren Bizans İmparatorluğu, 1453'te İstanbul'un Fethi'yle Türkler tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Otokrasi Nedir?

Otokrasi, monarşinin bir çeşidi olup bütün siyasi yetkiler kralın elindedir. Monarşiden farklı olarak otokraside, yönetim miras yoluyla babadan oğla değil, kişiler tarafından belirlenen şahıslar kral olmuştur.

SASANİLER

Güçlü bir devlet geleneğine sahip olan Sasaniler, Kafkasya, Mezopotamya ve İran'a hükmetmiştir.

İmparatorluğu'nun yönetim şekli monarşiydi. İmparatorluğun başında **Şehinşah** (Kralların Kralı) unvanını kullanan hükümdar bulunmaktaydı.

Kral çoğu kez kendisinden sonra başa geçecek kişiyi yardımcısı olarak tayin etmiş ve onun siyaset sanatını öğrenmesi için önemli eyaletlerden birinin başına getirmiştir.

Krallar, Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahiptir. Bunun açık göstergesi, Sasani madenî paralarının bir yüzünde hükümdarın diğer yüzünde kutsal ateşin resmedilmesidir.

Bizans İmparatorluğu ile yaptıkları uzun savaşlar sonucunda, Anadolu'yu hâkimiyetleri altına alan Sasaniler, İstanbul'u kuşatmıştır.

Ancak Bizans'ın özellikle deniz gücü karşısında etkisiz kalan Sasani Devleti, Anadolu'dan çekilmek zorunda kalmıştır.

VII. yüzyılda Suriye- Filistin hattını fetheden Müslüman Araplar ise İran, Mezopotamya ve Kuzey Suriye'deki Bizans birliklerini yenilgiye uğratmıştır. Sasaniler, Hz. Ömer Dönemi'nde yapılan Nihavend Savaşı'nda Müslüman Araplara yenilerek 651 yılında yıkılmıştır.

MOĞOL İMPARATORLUĞU

Moğol İmparatorluğu'nu kuran **Temuçin**'dir. Temuçin, 1206 yılında yapılan kurultayda Türk-Moğol boyları tarafından kağan seçilmiş ve Cengiz unvanı verilmiştir.

Moğol boylarını uzun mücadelelerden sonra bir araya toplayan Cengiz Han, istila hareketleri ile tarihte dünyanın en geniş kara imparatorluğunu kurmuştur.

Cengiz Han hayattayken imparatorluk topraklarını dört oğlu arasında paylaşmıştır.

Moğollar üzerinde Şamanizm'in önemli bir etkisi vardır. Şamanların söyledikleri gerek toplum üzerinde gerekse idareciler üzerinde etkilidir.

İMPARATORLUKLARDA SOSYAL DURUM

Avrupa'da: (Dük-Kont

Germen kralları, Roma İmparatorluğu'nun eyalet yönetim sistemi gibi bir idari yapı kurmuştur.

Bu eyaletlerin başında valiler görevlendirilmişler ve buna "**dük**" derlerdi. Eyaletlerden daha küçük yönetim birimleri ise kontlar tarafından yönetilirdi.

Her eyaletin kendi ordusu olup bu orduların her birine kumanda etme görevi de bir dük verilmiştir.

Bu düzen, zamanla Avrupa'da feodal sistemi ortaya çıkarmıştır.

Krallar, meclislerinde kontlar ve piskoposlara danışarak karar vermeleri yetkilerini paylaştıkları anlamına gelir.

Kontlar, imparatorun tebaasını ruhban sınıfına itaate zorlamış, piskoposlar da halkı kontların yerel iktidarına tabi olmaya çağırmıştır.

Sasanilerde;

Sasanilerde de Roma İmparatorluğu'nda olduğu gibi yönetime aristokratlar hâkimdir.

Sasani İmparatorluğu'ndaki danışma meclisi, Roma'daki konsüllerle benzerlik gösterse de Sasanilerin soya bağlı hanedan üyelerinin mecliste etkin olması, Roma'dan farklılık göstermiştir.

Ayrıca Sasani İmparatorluğu'ndaki siyasi meşruiyet ve idari yapı, dinî bir karakter taşımaktadır.

Örnek test sorusu:

"Ülkenin temeli vergidir, bu da adaletle yükselir, zulümle değil."

Aşağıdakilerden hangisi Sasani hükümdarı Erdeşir Babekan'ın bu sözüne uygun bir tutumdur?

- A) Gümrük vergilerinin artırılması
- B) Hâkimlerin kanunlarına itiraz edilmemesi
- C) Vatandaşlardan gelirine göre vergi alınması
- D) Hükümdarlara kutsallık atfedilmesi
- E) Monarşik yönetimin güçlendirilmesi

Doğru Cevap "C" dir.

Moğollarda;

Moğol İmparatorluğu'nda kurultay adında bir danışma meclisi vardır. Bu kurultaydaki görevli soylulardan oluşlarına göre değil liyakat esasına göre seçilmiştir.

Orta Çağ'da Avrupa'da Veba Salgını (1347-1351)

1347'nin sonunda Sicilya'da görülen veba, ilk olarak Bizans topraklarını vurmuş ve Avrupa'ya; Venedik, Cenova gibi liman kentleri üzerinden girmiştir.

Bu salgın nedeniyle Avrupa nüfusunun neredeyse yarısına yakını ölmüştür.

Avrupa'nın demografik haritasını değiştiren bu hastalık, halkın psikolojik olarak güvensizlik ve korku yaşamasına neden olmuştur.

Sosyal ilişkileri zayıflatmış, ticareti ve dini uygulamaları durma noktasına getirmiştir.

Çok sayıda kişinin ölmesi her alanda bir değişime neden olmuştur.

İMPARATORLUKLARDA EKONOMİK DURUM

Bizans İmparatorluğu'nda hayat ve geçim tarzı ticarete dayanmaktadır.

Çin ve Hindistan'dan gelen ticari ürünlerin Avrupa'ya sevk edilmesi, Bizanslı tüccarlar sayesinde olmuştur.

İpek ticareti Bizanslılar ile Sasanileri karşı karşıya getirmiş ve Bizans İmparatorluğu, Sasanilere karşı Türklerle ittifak kurmuştur.

Sasani Devleti'nde ekonomi, topraktan alınan vergilere dayanmaktadır.

Sasaniler, gelirlerini artırmak için üreticiyi destekleyen yasalar çıkarmış, zaten geniş olan ticaret ağını daha da büyütülmüştür. Ayrıca Hint Okyanusu'nda, Orta Asya'da ve Güney Rusya'da uluslararası ticarete egemen olmuşlardır.

Geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Sasani Devleti'nde, Perslerdeki satraplık sistemine benzer daha merkezî bir eyalet sistemi uygulanmıştır.

Moğol İmparatorluğu'nun merkezi konumundaki İç Asya'da iklim şartları tarım için elverişli değildi. Bu nedenle halkın ana geçim kaynağı hayvancılık olmuştur.

Hayvanlar için otlak arayışları sonucunda Moğollar, konar-göçer bir yaşam tarzını benimsemiştir.

Ekonomileri her ne kadar hayvancılığa dayansa da yerleşik topluluklar ile ticarete önem vermişlerdir.

İMPARATORLUKLARDA ASKERİ DURUM

Bizans ordusunun asıl gücünü, eyalet birlikleri oluşturmuştur. XI. yüzyılın ikinci yarısında ise ücretli askerler ordunun aslî unsuru hâline gelmiştir.

Bizans ordusunda; İngiliz, Frank, Norman, Bulgar, Gürcü, Peçenek, Kıpçak, Uz gibi ücretli askerler görev almıştır.

Moğol ordusu gönüllü birliklerden oluşmaktadır. Moğol ordusu, Mao-dun (Mete Han)'un geliştirdiği onlu teşkilata uygun olarak on, yüz, bin ve on bin şeklinde bölümlere ayrılmıştır.

Moğol ordusu hafif süvari birliklerinden oluştuğu için hızlı hareket kabiliyetine sahiptir.

ORTA ÇAĞ'DA ORDU

Avrupa orduları

Batı Avrupa'da VIII. yüzyılda Franklar askerî bir düzen olan feodal sistemi geliştirmiştir. Buna göre kral; soylu şövalyelere at, zırh, mızrak, kılıç, kalkan gibi ihtiyaçlarını satın alabilmeleri ve askerî eğitimlerinde gerekli masrafları karşılayabilmeleri için kraliyet topraklarından belli ölçüde arazi bağışlamıştır.

Şövalyeler de krala bağlılık yemini ederek kralın savaşçısı olmuştur. Feodalizmde fakir olan serfler, askere nadiren alınmıştır.

Orta Çağ'da siyasi birlikten yoksun olan Avrupa'da ordular küçük oldukları için uzun süreli seferler düzenleyememiştir. Disiplin yönünden genelde zayıf olan Avrupa ordularında güçlü vasallar her fırsatta kralın otoritesine karşı çıkmıştır.

Orta Çağ'da Avrupa'da şövalyeler, okçular ve kuşatma teknikleri etrafında dönen kara savaşları sıkça görülmüştü.

Türk - Moğol Orduları

Türk ve Moğol orduları genelde atlı okçulardan oluşurdu. Hem Türk hem de Moğol askerleri çok disiplinli olup büyük bir cesaretle savaşmış ve hafif süvari teknikleri kullanmıştır. Cengiz Han, Türklerin oluşturduğu onlu sisteme göre güçlü bir idari ve askerî düzen kurmuştur. Franklar, Haçlı Seferlerinde çok sayıda Müslüman ve Türk atlı okçularıyla karşılaşmıştır. Hareket kabiliyeti oldukça yüksek olan bu birliklerin başarısını gören Haçlılar, Türk atlı okçularından yararlanmak istemiştir.

Sasani Ordusu

Sasani ordusu da Türk ve Moğol ordusunda olduğu gibi onlu sisteme göre düzenlenmiştir. Değişik etnik gruplardan oluşan Sasani ordusunda; -bağlı kavimlerin ve devletlerin gönderdikleri birlikler, -ücretli askerler -ve savaş esirleri yer almıştır.

Bizans Ordusu

Bizans ordusu, sayıları çok fazla olmayan ve İstanbul'da bulunan merkez kuvvetlerinin yanı sıra eyalet askerleri, tâbi devletlerin gönderdiği yardımcı kuvvetler ve ücretli askerlerden oluşmuştur. Bizans İmparatorluğu'nda XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ücretli askerler ordunun asli unsuru hâline gelmiştir. XI. Yüzyıldaki ücretli askerlerin büyük bir kısmı Türklerden oluşmuştur. Peçenek, Kuman ve Uzlardan oluşan bu ücretli Türk birlikleri, kendi komutanlarının idaresinde Bizans ordusu içinde savaşmıştır. Malazgirt Savaşı sırasında, Bizans ordusu içerisindeki ücretli Türk boyları, Selçuklular tarafına geçmesi Bizans'ın yenilmesine neden olmuştur.

XIV. ve XV. Yüzyılda Ordu

XIV. yüzyıldan sonra ise İngiltere ve Fransa gibi krallıklar ordularında maaş karşılığı asker bulundurmaya başlamıştır.

Böylece Avrupa'da askerlik mesleği ortaya çıkmıştır. XIV. yüzyıldan itibaren devletler sürekli piyade kıtaları bulundurmaya başlamıştır. Savaş tarihini değiştirecek olan top tüfek gibi ateşli silahlar, 1331'den sonra kullanılmaya başlanmıştır. Fransa XV. yüzyılda silahlı askerlerden oluşan daimî bir kıta oluşturmaya başlamış Osmanlılar ise buna XIV. yüzyılda yeniçeri birlikleri ile başlamıştır.

YERLEŞİK VE KONAR-GÖÇERLER ARASINDAKİ SAVAŞLAR

Yerleşik topluluklar üretimde, konar-göçer topluluklar ise askerlik alanında birbirlerine karşı üstünlük kurmuştu. Başlıca geçim kaynağı hayvancılık olan konar-göçer toplulukların ekonomileri, ihtiyaçlarını karşılamada yetersizdi. Bu nedenle konar-göçer topluluklar -ya yerleşik topluluklarla ticaret yoluyla mal değişikliği yapmak -ya da savaş yoluyla yerleşik toplulukların mallarına sahip olmak istemiştir. Konar-göçerler ile yerleşik topluluklar arasındaki savaşlarda genellikle konar-göçerler üstünlük sağlamıştır. Konar-göçer topluluklar dışa açık ve savaşçı bir yaşam biçimine sahipken -Yerleşik topluluklar bunun tam tersine dışa kapalı ve barışçı bir yaşam biçimini benimsemiştir.

Konar-göçer Ordusu

Orta Asya'nın konar-göçeri dünyanın en iyi askeridir. Çünkü bu askerler yerleşik devletlerde görülen ağır donanımı ve hareket kabiliyeti kısıtlı piyade ordularının aksine hafif silahlı ve hızlı hücum yapabilen süvarilerden oluşurdu. Konar-göçer askeri, dayanıklı, disiplinli, uyumlu ve sürekli. Konar-göçerler zırh, hançer ve mızrak kullanmış ve ayrıca oklarını daha uzağa fırlatmalarını sağlayan yayı geliştirmiştir. Bu ordularda kadınlar da gerektiğinde savaşa katılırdı. Konar-göçerlere kuşatma sırasında, etrafı surlarla çevrili olan güçlü şehirler zorluk çıkarmıştır. Bu kuşatma araçlarından yoksun olmalarıyla ilgiliydi.

ARTI ÜRÜN:

Artı Ürün Nedir?

Tarımla geçinen toplumlarda kuraklık, beraberinde kıtlığı getirdiği için önemli bir sorun olmuştur. İnsanoğlunun ihtiyacından fazla ürettiği ürüne artı ürün denmiştir. Yani üretim fazlası ürün. Yağışın bol olduğu ve doğal besin kaynaklarının bol olduğu bölgelerde bir anlam ifade etmeyebilir ama üretim fazlası artı ürün kurak bölgelerde hayati öneme sahiptir.

Artı Ürün;

Ürünün paylaşımı
Depolanması
Korunması
Değiş tokuş işini insan hayatına getirerek toplumda yardımlaşmayı, tanışmayı, işbirliğini ve çalışmayı sağlamıştır.

Artı Ürünün Ortaya Çıkış Sebepleri;

-Doğabilecek kuraklığa karşı önlem
-Uzun süreli kuşatma ve saldırılara karşı hazırlık
-Diğer ürünlerle takasa girme isteği
-Kurak bölgelerde sulama kanallarının yapılması neticesinde ihtiyaçtan fazla ürünün ortaya çıkmasına artı ürün denir.

Artı Ürünün Sonuçları

Artı ürüne sahibi olan şehirler diğer şehirlere göre daha güçlü duruma gelmiştir.

Artı ürünü elde edebilmek için sulama kanalları yapılmış bu durum üretimin planlanması, ürünün depolanması ve korunması gerekli hâle gelmiştir.

Artı ürün ile ortaya çıkan değiş tokuş mesleklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. (Çiftçi, tüccar, esnaf vb)

Artı üründen devletler vergi almaya başlamıştır.

Toplumsal tabakalaşmaya neden olmuştur.

Toprak mülkiyeti;

Sümerlerde;

tapınaklara ait topraklar

Kent yöneticilerine ait topraklar

Ve ortakçı usulü ile işlenen köylülere ait topraklar şeklindeydi.

Hititlerde;

Büyük ve küçük tımar parçalarına bölünmüştü.

Vergiler; Emek, Nakti ve Ayni

Emek yoluyla, nakdî ve ayni olarak üç şekilde ödenmiştir.

Mısır'da vergiler ve kiralara kral adına tüm ekili topraklardan düzenli bir şekilde alınmış ve kamu binalarında çok sayıda insan çalıştırılmıştır.

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA (SINIFLARA AYRILMA)

Toplumsal tabakalaşma, insanlar arasındaki ekonomik ve toplumsal eşitsizliğin görünür hâle gelmesidir. Buna göre toplumlar, hiyerarşik bir düzen içerisinde sınıflandırılır.

Üretimin gelişmesiyle zenginliğin artması sonucu tabakalaşmada da artış olmuştur.

Tarih boyunca kölelik, kast sistemi ve mevkîe bağlı sistem gibi toplumsal tabakalaşmalardan söz edilebilir. Bunun en belirgin örneği Hindistan'daki Kast sistemi ile Avrupa'daki Feodal yapıyı örnek verebiliriz.

Kast sistemi, bir kişinin toplumsal konumunun yaşamı boyunca belirlendiği toplumsal bir düzendir. Bu sistemin ekonomik kurallarını dinsel statüler belirlemiştir.

Hindu inancına göre yaşam, geçici olarak beden kazanmaktır. İnsanın gelecek yaşamındaki statüsünü belirleyen onun bu hayatındaki eylem ve tutumlarıdır. Bir kastan diğer kasta geçiş yoktur. Evlilikler aynı kast sistemi içinde yapılmaktadır.

Kast sistemi;

brahmanlar (din adamları),

kşatriyalar (askerler),

vaisyalar (çalışanlar)

sudralar (işçiler ve köleler) sınıflarından oluşturmıştır

İLK VE ORTA ÇAĞ'DA TİCARET YOLLARI

Tarihte bilinen başlıca en önemli dört ticaret yolu vardır.

Bunlar;

Kral Yolu

İpek Yolu

Kürk Yolu

Baharat Yolu

Kral Yolu; Pers İmparatoru Darius tarafından yaptırılmıştır.

Pers İmparatorluğu'nun başkenti **Sus'dan** başlayıp Anadolu'da, Ege Bölgesi'nde İzmir yakınlarında bulunan

Sardes'te kadar uzanmaktaydı.

Kral Yolu'nun Efes'ten Mezopotamya'ya kadar uzanan bölümünü ilk kez Lidyalılar, yapmıştır. Pers İmparatoru Darius yolu iyileştirip parçaları birleştirerek ve Sus'a kadar uzatarak daha kullanışlı hale getirmiştir.

İpek Yolu:

İlk ve Orta Çağlarda Çin ve Orta Doğu ile Batı ülkeleri arasındaki transit kara ticaretinde kullanılan en işlek ticaret yoludur.

Çin'den başlayan İpek Yolu zaman içinde birçok kola ayrılmıştır. Bir kolu Doğu Türkistan, Moğolistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'ı geçip Hazar Denizi'ne ulaşırken diğer kolu da İran üzerinden Suriye'nin Lazkiye Limanı'na ve Anadolu üzerinden Avrupa'ya kadar uzanır. Ayrıca Karakurum Dağları'nı aşarak İran üzerinden Anadolu'ya, buradan da deniz yolu veya Trakya üzerinden kara yolu ile Avrupa'ya giden büyük bir kolu vardır. İpek Yolu insan eliyle açılmış bir yol değildir. Bu yol geniş vadi yatakları ile kervanların konaklamalarına yarayacak vahalardan oluşmuştur. Bu vahalarda **zamanla Turfan, Aksu, Kaşgar, Hotan, Yarkent** gibi şehirler kurulmuştur.

İpek Yolu, geçtiği bölgeleri iktisadi açıdan kalkındırıp halkın refah seviyesini yükseltirken aynı zamanda Doğu-Batı uygarlıkları arasında bir köprü olmuş, ulusların birbiriyle tanışmasında, kültür alışverişinde etkin rol oynamıştır.

İpek Yolu'nun sağladığı ekonomik, kültürel ve sosyal

zenginlikler Çinliler, Türkler, Moğollar, Farslar, Araplar ve Ruslar arasında hâkimiyet mücadelesi yaşanmasına neden olmuştur. İpek Yolu'na hâkim olan kavimler, dünya siyasetinde etkin rol oynamışlardır.

Hunlar, Avarlar ve Kök Türkler İpek Yolu'na egemen olan Türk devletleridir. Karahanlıların ve Gaznelilerin hızlı yükselişinin nedenlerinden biri de İpek Yolu'nun kilit noktaları olan Hotin ve Kabil gibi şehirleri ticari merkez olarak kullanmalarıdır.

İpek Yolu Moğolların hâkimiyetinden sonra canlılığını yitirmiş, diğer yolların ve coğrafi keşifler sonrasında deniz yollarının gölgesinde kalmıştır.

Kürk Yolu

Don Nehri'nin denize döküldüğü yerden başlayıp Ural Dağları ve Güney Sibiryaya ormanları sınırından Altaylar'a, Sayan Dağları üzerinden Çin'e ve Amur Nehri'ne ulaşır.

Kürk yolunda başlıca; **Sincap, sansar, tilki, samur, kunduz, vaşak, gelincik ve geyik** gibi tüyleri güzel ve yumuşak olan hayvanların deri ve postlarının taşınarak ticareti yapılmıştır. Bundan dolayı bu yola "Kürk Yolu" adı verilmiştir.

Örnek Test Sorusu:

Aşağıdakilerden hangisi Ticari bir mekân olarak gösterilemez?

- A) Karun
- B) Bedesten
- C) Hipodrom
- D) Han
- E) Ribat

Cevap: C

"A" Seçeneğindeki "Karum" Asurların pazar yerlerine verdiği addır.

"C" Seçeneğinde ise Hipodrom; eski devirlerde at ve atlı araba yarışlarının yapıldığı ve seyredildiği yer.

Baharat Yolu

Hindistan'dan başlayarak Avrupa'ya ulaşan bu ticaret yoluna Baharat Yolu denmiştir. Baharat çeşitleri Hindistan ve Seylan'dan (Sri Lanka) Kızıldeniz'deki Akabe Körfezi'ne, Yemen kıyılarına ya da Basra Körfezi'ne deniz yoluyla taşınırdı. Baharatlar buradan kara yoluyla Fenike ve Filistin kıyılarına, Mısır'da İskenderiye'ye ve Karadeniz'e ulaştırılır ve yeniden deniz yoluyla Avrupa'ya taşınırdı. Baharat Yolu, Coğrafi Keşifler sonucunda önemini kaybetmiştir.

Avrupa'ya kadar ulaşan İpek ve Baharat yollarını ele geçiren Türk İslam devletlerinin kısa sürede zenginleşmesinden olumsuz etkilenen Avrupalılar, bu yollara egemen olmak için Haçlı Seferleri düzenleyerek çok sayıda kan dökmelerine rağmen başarılı olamamışlardır.

Örnek Test Sorusu:

Tarih öğretmeni, öğrencilerinin İpek Yolu'nda seyahat eden bir seyyah olduklarını hayal etmelerini istemiştir.

Çocuklukta öğrencilerin bu hayalleri aşağıdakilerden hangisini diğerleri kadar rastlanması beklenmez.

- A) Limanlara
- B) Ribatlara
- C) Hanlara
- D) Çarşılar
- E) Kervansaraylara

Doğru Cevap: "A" dır.

KANUNLAR GELİŞİYOR

Roma Hukuku

İlk siyasi oluşumlarda devlet ve toplum hayatını düzen ve disiplinini sağlamak için gelenek haline gelmiş kurallara göre düzenlenmiştir.

Daha sonra adet, görenek ve geleneklerine göre düzenlenen hukuk kuralları yazıya dökülmüştür.

Roma İmparatorluğu'ndaki hukuk kuralları da benzer şekilde gelişmiştir.

MÖ 753 yılında kurulduğu kabul edilen Roma devleti Doğu Roma İmparatoru Justinianus'un (Jüstinyanus) dönemine kadar geçen sürede Roma ve egemenliği altındaki ülkelerde uygulanmış olan hukuka Roma Hukuku denir.

Roma Hukuku, bugünkü Avrupa ülkelerinde uygulanan hukuk sisteminin temelini oluşturur.

Bu hukuk sisteminin ilk basamağı "12 Levha Kanunları"dır. Patricilerin uygulamalarına karşı çıkan plepler kölelerin desteği ile ayaklanmaları sonucunda çıkan karışıklıkları dindirmek için bu kanunlar gündeme gelmiştir.

Justinianus Kanunları (527-565)

Doğu Roma İmparatoru olan Justinianus ilk defa kamu ve özel hukuk ayrımı yapmıştır.

Özellikle aile, kişi ve miras hukuku konularındaki düzenlemeler, günümüz medeni hukukunun temelini teşkil etmektedir.

Justinianus Kanunları'nda suç ve ceza sisteminde suçluyu arındırma, iyileştirme ve caydırma amacı vardır. Bu kanunlarda hapis cezası uygulaması yoktur ve bunun yerine suçluların manastırlara kapatılması yoluna başvurulmuştur. Manastıra kapatılmasındaki amaç orada ıslah edilmesine yönelik böyle bir uygulamaya başvurulmuştur. Adam öldürme gibi suçlarda ise sürgün, servete el koyma gibi cezalar da uygulandığı görülmektedir.

Cengiz Han Yasası

Moğol İmparatorluğu'nun hukuk ve askerlik işlerini düzenleyen kanunlara "Cengiz Han Yasası" veya "Büyük Yasa" denilmiştir. Cengiz Han Yasası, nesilden nesile aktarılan Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş şeklidir. Cengiz Han, kağan seçildiği 1206 yılı kurultayında bu kurallara bazı ilaveler yapmış ve bunları resmen yürürlüğe koymuştur. Bu yasalar, İslamiyet'i kabul eden Moğol hanedanları tarafından da uygulanmıştır.